

Андросюк Вячеслав Георгійович,

провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень Національної академії внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, професор;

Мотлях Олександр Іванович,

завідувач наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ МВС УКРАЇНИ

З прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» та набуттям його чинності, наша країна зробила значний крок вперед на шляху запровадження законодавчих антикорупційних стандартів.

Норми антикорупційного законодавства України визначають, що корупція становить сукупність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю корупційних правопорушень, а також порушень етики поведінки посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, пов'язаних з вчиненням цих правопорушень.

Відповідно до ст. 61 «Про запобігання корупції» юридичні особи забезпечують розробку та вжиття заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції у їх діяльності [2].

Особливо актуальним є запровадження ефективної системи реалізації вимог вказаної вище статті в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських та цивільних юристів, психологів тощо.

На жаль, реалізація вказаних вимог у формі розроблення щорічних планів з питань запобігання корупції юридичних осіб є недостатньо ефективною, оскільки вони здебільшого мають формальні ознаки (складову) та відтворюють положення відповідних актів вищого рівня. Зазначена формальна складова не враховує такі важливі аспекти, як навчально-виховний та психологічний. На наш погляд, найбільш ефективною формою реалізації цих вимог виявилася практика, застосована Міністерством внутрішніх справ України в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що підпорядковані цьому Міністерству. Ця практика є найбільш дієвою у підготовці та розробленні антикорупційних програм на основі Типової антикорупційної програми юридичної особи, затвердженої рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 02 березня 2017 року № 75 [3]. У цілому вона значно сприяє

ефективній реалізації вимог антикорупційного законодавства та Антикорупційної програми МВС України в освітній діяльності.

Антикорупційні програми закладів вищої освіти передбачають низку антикорупційних стандартів і процедур. Деякі з них мають виразну едукативну та етико-психологічну складову, зокрема:

1) проведення навчальних заходів з питань запобігання і протидії корупції;

2) положення щодо обов'язкового дотримання Антикорупційної програми;

3) критерії обрання ділових партнерів;

4) обмеження щодо підтримки Юридичною особою політичних партій, здійснення благодійної діяльності;

5) механізм повідомлення про виявлення ознак порушення Антикорупційної програми, ознак вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, а також конфіденційність таких повідомлень та захист викривачів;

6) здійснення Уповноваженим та працівниками функцій щодо запобігання корупції;

7) норми професійної етики та обов'язки і заборони для працівників;

8) механізми запобігання і врегулювання конфлікту інтересів;

9) обмеження щодо подарунків.

Положення Антикорупційної програми, що стосується дотримання норм професійної етики працівниками закладу вищої освіти, характеризує морально-психологічну атмосферу професійної діяльності, відповідність принципів і чинників поведінки працівників соціальним очікуванням. Перелік етичних вимог та поведінкових ознак працівників закладу вищої освіти МВС України виступає складовими моделі особистості як системного критерію відповідального та громадянського ставлення до дотримання інтересів держави і суспільства.

Зasadничі морально-психологічні орієнтири поведінки працівника Юридичної особи (закладу вищої освіти) містяться в положеннях Розділу VI («Правила етичної поведінки») Закону, Правилах етичної поведінки працівників апарату Міністерства юстиції України та його територіальних органів згідно наказу Міністерства юстиції від 21.09.2017 № 2952/5 та Загальних правилах етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затверджених наказом Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 № 158.

Низка етичних особливостей, з необхідністю притаманних особистості працівника закладу вищої освіти МВС України, закономірно визначає поведінкові стандарти якісного і неупередженого виконання службових обов'язків. Водночас вони слугують критеріями оцінки придатності особистості до професійної діяльності і сформованості антикорупційної стійкості. Найсуттєвішими з них є: висока культура спілкування, толерантне та шанобливе ставлення до

громадян, керівників та співробітників під час виконання службових обов'язків; сумлінність та компетентність; схильність до постійного професійного удосконалення та саморозвитку; креативність та адекватність у прийнятті рішень. Перелік зазначених морально-психологічних якостей не може бути вичерпним в зв'язку із нормативно-регламентними, функціональними, суспільно-статусними диференціаціями Юридичних осіб, що дозволяє формувати власні системи етичних норм поведінки посадовців та інших працівників ЗВО МВС України, за умови їх відповідності загальним цілям прогресивного розвитку держави і суспільства.

Реалізація положень антикорупційної програми є основою для розвитку корпоративної культури, заснованої передусім на нульовій терпимості до корупції в закладах вищої освіти із специфічними умовами. Подібна програма є край важливою складовою успіху у протидії всім проявам корупції у практичному функціонуванні цих закладів.

Важливою є наявність системи менеджменту протидії корупції в закладах вищої освіти із специфічними умовами, які фінансуються за рахунок коштів державного бюджету. І саме антикорупційні програми націлені на формування такої системи. Вони надають можливість не допустити або знизити втрати від причетності їх працівників до отримання чи пропозицій неправомірної вигоди та інших корупційних практик, сприяють довірі в ділових відносинах, тим самим покращують їх репутацію. До системи менеджменту запобігання корупції з необхідністю має бути включене психологічне супроводження як створення самої Антикорупційної програми, так і усіх етапів її реалізації.

Отже, запровадження практики розробки антикорупційних програм в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, а також цивільних юристів, психологів тощо, дозволяє запровадити в них ефективну систему запобігання і протидії корупції, що позитивно впливає на стан реалізації, покладених на них завдань.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції [Електронний ресурс]: Закон України від 14.жовтня 2014 р. № 1700- VII // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>

2. Виявлення корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення: дії та наслідки // Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції – Режим доступу : <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2017/december/issue-12/article-32753.html>

3. Типова антикорупційна програма юридичної особи, затверджена рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 02.03.2017 № 75, (зарєєстровано в Міністерстві юстиції України 09.03.2017 за № 326/30194) – Режим доступу : http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245198106&cat.